

Een wandeling rond het „Hospice de France” (H.te Garonne, Pyreneeën)

A. M. VOÛTE.

Aangemoedigd door de enthousiaste verhalen van een der redacteuren van dit tijdschrift en opgewarmd door de buitengewoon mooie, gekleurde afbeeldingen in de verrukkelijke boekjes over de Alpen- en de Pyreneeënflora, die tegenwoordig te krijgen zijn als gidsjes voor de floristisch geïnteresseerde toerist, besloten mijn vrouw en ik een gedeelte van onze wittebroodsweken door te brengen in het centrale en oostelijke deel der Franse Pyreneeën. De vegetatie is er rijk en gevarieerd en het is mij een genoegen U even mee te nemen naar een klein botanisch dorado dat wij bij onze omzwervingen door de Pyreneeën bezochten. De beschrijving van dit aardse paradijsje heeft geenzins de bedoeling een volledig overzicht te geven van alle in dit gebied voorkomende plantesoorten; ook al door onze aanvankelijk nog summiere botanische kennis moet dit verhaaltje helaas zeer onvolledig blijven. Als ik echter in staat ben U in de loop van deze beschrijving enthousiast te maken voor het gebied rond het „Hospice de France” en misschien voor de gehele, botanisch zeer rijke Pyreneeën, dan ben ik ruimschoots tevreden.

Het bedoelde gebied nu (zie fig. 1) is gelegen in het centrum van de Franse Pyreneeën, ongeveer even ver verwijderd van de Atlantische Oceaan als van de Middellandse Zee. Ten zuiden van de plaats St. Gaudens heeft de naamgeefster van het hier gelegen departement, de Garonne (Département H.te Garonne) met haar zijrivieren een buitengewoon mooi Noord-

Zuid verlopend dal uitgeslepen, dat ver in het massief van de Pyreneeën binnendringt. Dank zij geneeskrachtige bronnen heeft zich aan het zuidelijke einde van dit dal de reeds sedert de oudheid bekende, ietwat mondaine badplaats Bagnères de Luchon kunnen ontwikkelen.

Na een lange en vermoeiende autotocht bereikten wij op 19 juni deze 630 meter

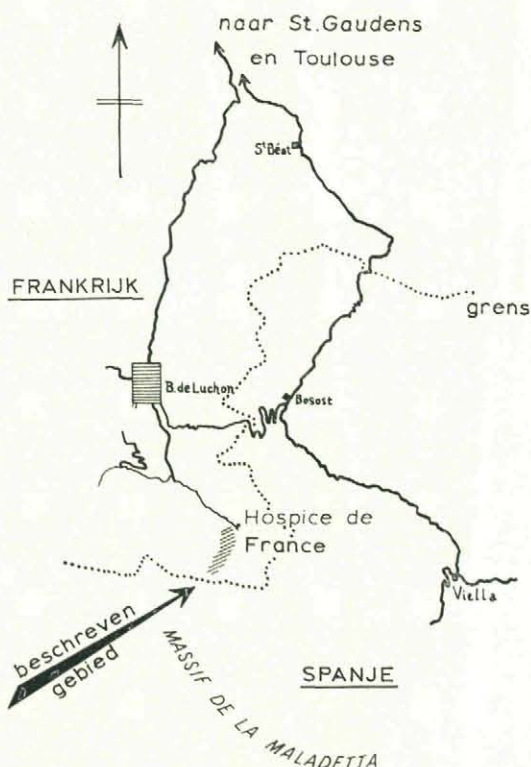

Fig. 1. Omgeving van Bagnères de Luchon (Hte. Garonne). Naar Michelin-kaart no. 86 (Luchon-Perpignan) schaal 1:200.000.

hoog en ongeveer twee kilometer van de Frans-Spaanse grens gelegen plaats, waar we zo vroeg in het seizoen nog gemakkelijk een plaatsje konden vinden op een van de prachtige kampeerterreinen, welke uitzien op de hoge toppen van het op Spaans gebied gelegen Massif de la Maladetta. De eerste dagen vervlogen in zalig nietsdoen, dat ons de doorstane vermoeienissen spoedig deed vergeten; prachtig weer bespoedigde ons „herstel”. Weldra begonnen wij wandelingetjes te maken in de omgeving van het kampeerterrein, dat ligt in een van de bergdorpjes, die door de zich snel uitbreidende stad Luchon dreigen te worden opgeslokt. Een kerkje en wat kleine, min of meer bouwvallige huisjes, welke door kronkelweggetjes samen worden gehouden, vormen een oase van landelijke rust voor een stadsmens en een bron van vreugde en verbazing voor een plantenliefhebber. Op verschillende plaatsen staan ouderwetse sierlijke fonteinën, die de vorm van vissen hebben gekregen, uit wier bek dag en nacht koud en helder water stroomt, dat als een bruisende beek door een systeem van natuurlijke en kunstmatige goten naar beneden huppelt. De door het opspattende water besproeide loodrechte wanden van deze klaterende beekjes zijn hier en daar begroeid met een dicht tapijt van verschillende soorten varentjes, waaronder het beroemde Venushaar (*Adiantum capillus-veneris*), en uitbundig bloeiende Muurleeuwebekjes (*Linnaria cymbalaria*). Draaien we ons om en bekijken we de heetgestoofde, uit losse stenen opgestapelde muren van de dorps-tuintjes, dan vallen direct een groot aantal plantengroepjes op, welke ons aan bruidsboeketjes doen denken (fig. 2). Ze zijn een lust voor het oog en ik kan U aanraden zelf eens te gaan kijken naar deze stralende toefjes, samengesteld uit de voor ons ge-

Fig. 2. Toefjes, opgebouwd uit *Umbilicus pendulinus* (staande trosjes) en *Sedum dasyphyllum* (stervormige bloempjes).

heel nieuwe, op miniatuur Vingerhoedskruid gelijkende vetplant *Umbilicus pendulinus* met groen-witte bloempjes en waternavelachtige blaadjes en uit de vlezige blauwgroene blaadjes en roze-witte stervormige bloempjes van *Sedum dasyphyllum*.

Genoeg nu van deze dorpsplantjes en op naar het hoofddoel van ons bezoek aan Luchon. Wij stonden te popelen om ons naar het Hospice de France, aan het einde van de Vallée de la Pique, te begeven. Een stralende morgen nodigde ons uit de auto te nemen om de op de kaart vrijwel recht verlopende weg van Luchon naar het Hospice de France af te leggen.

Het bleek al spoedig, dat het aanlokkelijke ontbreken van bochten een ernstige hinderpaal betekende: op de Michelinkaart hadden we een belangrijk teken, zijnde drie parallel aan elkaar verlopende pijltjes, over het hoofd gezien, hetgeen inhield dat de bedoelde weg een buitengewoon steile helling vertoonde. Om kort te gaan, de tocht duurde veel langer dan we gedacht hadden en toen we boven aankwamen kookte het water in de radiator van de auto. Hospice de France bleek de weidse naam te zijn van een boerderijachtig restaurant, gelegen aan het einde van de Vallée de la Pique.

De onaangename ervaringen van de steile weg en het kokende water werden direct na het uitstappen volkomen overstemd door de overweldigende indruk die landschap en begroeiing op ons maakten; de gloeiende motor was op slag vergeten en we haastten ons onze fotoapparatuur bijeen te zoeken om op stap te kunnen gaan.

Vanaf de parkeerplaats, gelegen aan het einde van de verharde weg, verheft zich in noordelijke richting een steile grashelling, welke op tamelijk grote hoogte overgaat in een zwaar beukenbos, dat op de toppen van de berg weer plaats maakt voor een bergweide waarop grote troepen koeien en schapen grazen. Het beukenbos slingert zich op deze zuidhelling ter halver hoogte van de bergwand als een donkergroene gordel voort.

Vóór de middagpauze werd de onder de beukengordel gelegen grashelling, welke met zijn uitlopers aan drie kanten het Hospice de France omgeeft, bekeken. Ik ben slechts in staat U een gebrekkig beeld te geven van de profusie aan bloemen en planten die wij hier ontmoetten. Allereerst waren daar de prachtige, grote, maar wel wat opdringerige en parmantige Affodillen

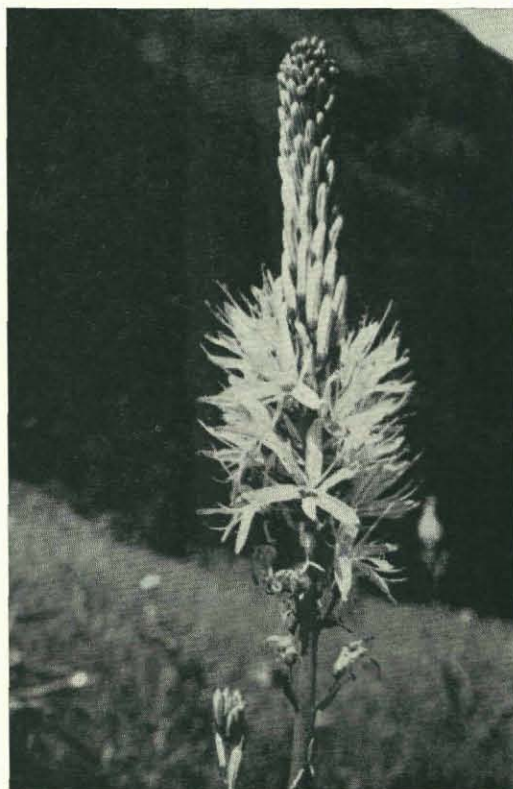

Fig. 3. Een bloeiende Affodil.

(*Asphodelus albus*) (fig. 3) met de indrukwekkende trossen witte bloemen in top. Helaas worden, naar mijn smaak, deze bloemtrossen altijd een beetje ontsierd door de uitgebloeide, opgekrulde bloemen aan de basis van de tros. Temidden van de buitengewoon talrijke Affodillen vielen forse planten op van ongeveer een meter hoog met brede bladeren. Helaas bloeiden ze nog niet; wel waren hier en daar grote knoppen te zien. Bij vergelijken met de platen in onze eerder genoemde boekjes en naslaan in de flora van Fournier: Les quatre flores de la France, bleken het Gele gentiaanen te zijn (*Gentiana lutea*).

Met stijgend enthousiasme ontdekten we nu steeds meer ons onbekende plantesoorten, die we, voor zover dit mogelijk was,

ter plaatse, gezeten in een bradend zonnetje, determineerden. Een prachtige ruit met lilaroze bloemen (*Thalictrum aquilegifolium*), de tot de Schermbloemigen behorende Pyreneeënkruisdistel (*Eryngium bourgatii*) met blauwpaarse, op die van onze Blauwe zeedistel gelijkende schermen, een buitengewoon mooie akelei (*Aquilegia pyrenaica*), verschillende soorten orchideeën (o.a. een vroegbloeiende vorm van onze Gevlekte orchis, *Dactylorchis maculata*, zie fig. 4), grote *Euphorbia*'s enz. enz. Dit alles opschietend uit een tapijt van verrukkelijk ruikende, tamelijk grootbloemige, blauwpaarse Hoornviooltjes (*Viola cornuta*).

Op één plaats wordt het hellende grasland achter het Hospice de France doorsneden door een snelstromend beekje, dat, als het op zijn weg een hindernis ontmoet, aan weerszijden van dit obstakel door overstroming een moerasje heeft doen ontstaan. Deze moerasjes, welke begroeid zijn met prachtige, onder je voeten verende, moskussens, herbergen enkele zeer opvallende steenbreeksoorten, o.a. *Saxifraga aizoides*, *S. stellaris* en de endemische *S. aquatica*. Springend van steen op steen en af en toe tot de enkels wegzakkend in het drijfmatige mos ontdekten we prachtige geelgroene rozetjes van vlezige bladeren. Welke bloemen zouden bij deze bladeren horen? Ons geduld werd niet lang op de proef gesteld; ginds bloeiden vreemde donkerpaarse „viooltjes”. Bij nauwkeurig toezien bleken deze fraaie gespoorde bloemen bij de vlezige rozetjes te behoren, waarna we ontdekten dat de moerassige graslandgedeelten vol stonden met dit bloeiende Grootbloemig vetblad (*Pinguicula grandiflora*). Merkwaardige vleesetende plantjes, verwant aan ons Vetblad (*Pinguicula vulgaris*), dat in de tijd van Heimans en Thijsse in Nederland op

Fig. 4. Gevlekte orchis.

vochtige heideterreinen tamelijk veelvuldig voorkwam, doch nu in ons land helaas zeer zeldzaam is geworden.

Tenslotte vonden we na enig zoeken in deze moerasjes ook de, helaas reeds uitgebloeide, plantjes van *Soldanella alpina*, een tot de familie der Primula's behorend plantje met bijzonder sierlijke gewimperde klokvormige bloempjes.

Na de middagpauze, doorgebracht aan de steile, prachtig beboste oever van het riviertje de Pique — O schande, zelfs hier, in deze prachtige omgeving, vervuiling door het storten van huisvuil uit de keuken van het Hospice de France — richten wij onze schreden naar het dal, gelegen tegenover het Hospice de France (fig. 5). Hier ontmoeten we een landschap en een

begroeiing, welke in vele opzichten verschillen van hetgeen wij zojuist zagen. Hier ontrolt zich een tamelijk smal, snel stijgend dal met steile rotswanden. Het prachtige, onder in het dal gelegen, beukenbos maakt spoedig plaats voor rotssteenhellingen met spaarzame begroeiing. Een smal, woestschuimend beekje wendt alle krachten aan om dit dal zo spoedig mogelijk te verbreden en uit te diepen. Tenslotte vallen de, voor deze tijd van het jaar (denk aan de strenge winter 1962-1963), tamelijk uitgestrekte sneeuwvelden op die zich tot diep in het dal uitstrekken. Hier en daar vormen deze sneeuwvelden aantrekkelijke doch levensgevaarlijke bruggen over het beekje. Vooral, als aan gene zijde van een dergelijke brug schitterende velden van onbekende bloemen lokken, is het moeilijk de verleiding te weerstaan.

Aan de rand, waar de sneeuw aan het wegsmelten is, komen overal de bloemen te voorschijn, die op deze hoogte in andere jaren al lang uitgebloeid zouden zijn: o.a. crocussen, Witte, Gele en Blauwe anemonen (*Anemone nemorosa*, *ranunculoides* en *hepatica*). Drommen kleine vlinders (Blauwtjes), die hun dorst lessen op het drijfnatte paadje, dwarrelen voor ons op. Al spoedig slingert het pad zich langs grote rotsblokken, die van boven begroeid zijn met hier en daar nog bloeiende Alpenrozen (*Rhododendron ferrugineum*). In de schaduw van deze geweldige stenen bloeien prachtig gele Trollius-bloemen en hier en daar schittert het paars-blauw van het Grootbloemig vetblad. Ook vinden we het op uitgebloeide Kerstrozen gelijkende Groen nieskruid (*Helleborus viridis*) met zijn merkwaardige grote groen-gele zaaddozen en Sterhyacintjes (*Scilla's*) met prachtige groene vruchten. Straks zullen we meer van hen te weten komen.

Hoger en hoger gaat het; bomen zijn er

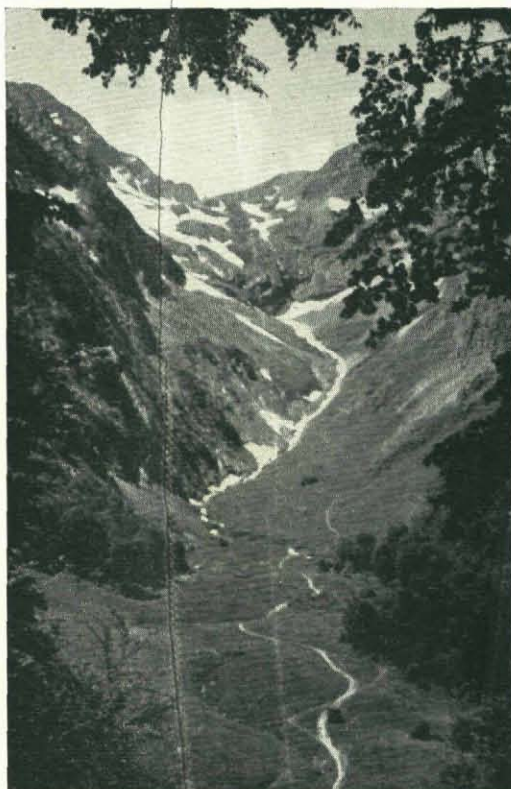

Fig. 5. Het dal boven het Hospice de France.

niet meer, de grashellingen worden steniger. Hier en daar soppert we tot onze enkels in ijskoud smeltwater, dat langzaam over de begroeide steenklompen naar beneden druppelt. Hier ontmoeten we bloemen die we tot nu toe alleen van plaatjes kenden. De magnifieke, diepblauwe Stengelloze gentiaan (*Gentiana kochiana*), die solitair zijn gezicht ten hemel heft, en de veel kleinere, zodevormende, hardblauwe *Gentiana verna*. Ook vallen de op roze hyacintjes gelijkende bloemtrosjes van de Alpenklaver (*Trifolium alpinum*) op.

Tenslotte bereiken we de zojuist door de smeltende sneeuw ontruimde gebieden. Van enige afstand gezien heerst hier de

kilte van het graf; de gehele bodem is bedekt met een grauw-bruine massa van dode plantedelen en verpulverde stenen. Een nauwkeurige beschouwing echter bezorgt ons de grootste verrassing van deze dag, wellicht van deze gehele vakantie. Door de ongelijke, vieze planten- en steenbrij boren zich ontelbare kleine *Primula*'s met prachtige roze, stervormige bloemen. Meel-primula's zijn het (*Primula farinosa*). Plant en bloem samen worden niet hoger dan zeven à acht centimeter.

Ginds ontwikkelen zich explosief andere minuscule *Primula*'s (*Primula integrifolia*) met donkerroze bloemen. Deze, kleine plakatjes vormende, lilliputters onder de *Primula*'s verheffen zich niet meer dan drie à vier centimeter boven de grond. Ook vinden we hier de reeds eerder in uitgebloeide staat aangetroffen *Scilla*'s, nu getooid met vrijwel witte bloemen met

lichtblauwe streepjes; het is *Scilla verna*. Gedwongen door het dalen van de zon verlaten wij node dit heerlijke paradijs. De snel langer wordende schaduwen der bergen om ons heen noodzaken ons de pas er in te zetten. De temperatuur daalt merkbaar. Halverwege het dal gekomen draaien we ons nog één keer om, om een laatste blik te werpen op dit prachtige land, dat ons zo gul heeft ontvangen. En ziet, ten afscheid worden ons bloemen aangeboden, mooier en geuriger dan we in ons idee ooit hebben gekregen: in de voortsnellende schaduwen verheffen zich honderden slanke witte narcissen (*Narcissus poeticus*), die de lucht penetreren met hun doordringende, bedwelmende geur. Welk een toepasselijke naam hebben deze prachtige bloemen! Voorzichtig plukken we een paar bloemen uit deze overvloed om als herinnering mee naar huis te nemen.

